



EURÓPSKA
KOMISIA

VYSOKÁ PREDSTAVITEĽKA EURÓPSKEJ ÚNIE
PRE ZAHRANIČNÉ VECI A BEZPEČNOSTNÚ
POLITIKU

V Bruseli 21. 3. 2012
JOIN(2012) 6 final

**SPOLOČNÉ OZNÁMENIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE,
EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU
REGIÓNOV**

Smerom k obnovenému rozvojovému partnerstvu medzi EÚ a Tichomorím

SPOLOČNÉ OZNÁMENIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Smerom k obnovenému rozvojovému partnerstvu medzi EÚ a Tichomorím

1. EÚ A TICHOMORIE

Rastúci geostrategický význam tichomorského regiónu v kombinácii s celosvetovým povedomím o zraniteľnosti tichomorských ostrovov v súvislosti so zmenou klímy viedol k tomu, že sa tento región stal zahraničnopolitickou prioritou pre EÚ a viacerých jej strategických partnerov, napr. Spojené štáty, Japonsko, Čínu, Rusko a Indiu. Svoju prítomnosť v tomto regióne upevňujú aj ďalší bilaterálni partneri a multilaterálne inštitúcie.

Väčšina členských štátov EÚ sa pri presadzovaní a realizácii zahraničnopolitických záujmov v tomto regióne opiera o EÚ. Európska únia sa zapája do pravidelného politického dialógu na úrovni jednotlivých krajín, ako aj tohto regiónu ako celku, pričom má v tichomorskom regióne postavenie vplyvného darcu pomoci a partnera.

Do partnerskej spolupráce s EÚ je zapojených 15 nezávislých ostrovných štátov¹, 4 zámorské krajiny a územia (ZKÚ)², Fórum tichomorských ostrovov (PIF), ako aj Austrália a Nový Zéland – krajiny, ktoré sú kľúčovými členmi Fóra a partnermi s podobným zmýšľaním.

Európska únia sa ako globálny aktér usiluje o obnovenie a posilnenie svojich partnerských väzieb tak, aby sa presiahol vzťah vyplývajúci čisto len z darčovstva a prijímania pomoci. Stratégia EÚ pre Tichomorie, ktorá bola prijatá v roku 2006³, bola prvým krokom v tomto smere. Na základe tejto stratégie EÚ a Fórum tichomorských ostrovov preniesli vzájomný politický dialóg na ministerskú úroveň.

Európska únia by mala v súlade so svojím Programom zmien⁴ posilniť účinky svojej rozvojovej politiky a taktiež upevniť svoje postavenie druhého najväčšieho darcu pomoci v tomto regióne po Austrálii⁵. To Európskej únii umožní posilniť politický rozmer jej partnerstiev prostredníctvom účinnejšieho dialógu s tichomorskými krajinami na bilaterálnej, regionálnej aj multilaterálnej úrovni, s cieľom zlepšiť spoluprácu v oblasti ľudských práv, demokracie, dobrej správy vecí verejných a trvalo udržateľného rozvoja, ako aj zabezpečiť plné dodržiavanie Charty OSN a medzinárodného práva na celom svete.

¹ Cookove ostrovy (bez hlasovacieho práva v OSN), Fidži, Kiribati, Marshallove ostrovy, Mikronézske federatívne štáty, Nauru, Niue (bez hlasovacieho práva v OSN), Palau, Papua-Nová Guinea, Samoa, Šalamúnove ostrovy, Východný Timor, Tonga, Tuvalu a Vanuatu.

² Francúzska Polynézia, Nová Kaledónia, Pitcairnove ostrovy, Wallis a Futuna.

³ Závery Rady o stratégii EÚ pre Tichomorie (2743. zasadnutie Rady pre všeobecné záležitosti, 17.7.2006).

⁴ Oznámenie Komisie: Zvyšovanie vplyvu rozvojovej politiky EÚ: program zmien, KOM(2011) 637, 13.10.2011.

⁵ Pozri OECD DCD-DAC – „Development Aid at a glance – Statistics by region – Oceania – 2011 edition“.

Toto spoločné oznámenie vychádza z Dohody z Cotonou⁶ a taktiež zo skúseností nadobudnutých pri vykonávaní Stratégie EÚ pre Tichomorie, a zameriava sa na rozvojové aspekty vzájomných vzťahov medzi EÚ a týmto regiónom, pričom sa v ňom navrhuje súbor opatrení zameraných na posilnenie účinnosti spolupráce EÚ a Tichomoria v záujme dosiahnutia týchto hlavných cieľov:

- podpora súdržnosti medzi opatreniami EÚ v oblasti rozvoja a boja proti zmene klímy, ako aj ďalšími politikami EÚ (napr. v oblasti obchodu, životného prostredia, rybného hospodárstva a výskumu) na jednej strane a opatreniami na podporu ľudských práv a demokracie na strane druhej,
- úprava a zefektívnenie metód poskytovania oficiálnej rozvojovej pomoci (ODA) a zvýšenie objemu finančných prostriedkov na boj proti zmene klímy v Tichomorí, a to s cieľom dosiahnuť vyššiu pridanú hodnotu, lepšie výsledky a väčšiu účinnosť,
- stimulačné pôsobenie na účely úspešnej regionálnej integrácie zámorských krajín a území (ZKÚ) a posilnenia ich schopnosti šíriť hodnoty EÚ a byť katalyzátorom inkluzívneho a trvalo udržateľného rastu v záujme ľudského rozvoja v regióne,
- spolupráca s tichomorskými krajinami pri stanovení pozitívneho programu zameraného na otázky spoločného záujmu prerokúvané v rámci OSN a ďalších medzinárodných fór,
- spolupráca s partnermi s podobným zmysľaním zameraná na riešenie zásadných otázok v oblasti ľudských práv a upevňovanie demokratických procesov v rámci celého regiónu.

Výsledky vzájomnej spolupráce na pôde OSN, posilnená politická spolupráca a realizácia ďalej uvedených návrhov možných politík by sa mali využiť v rámci cyklu tvorby programov EÚ v súvislosti s rozvojovou spoluprácou EÚ s tichomorskými krajinami, územiami a celým regiónom v období rokov 2014 až 2020, pričom by mali podporiť proces obnovenia stratégie EÚ zameranej na pôsobenie v tichomorskom regióne.

2. JEDINEČNÝ CHARAKTER TICHOMORIA

2.1. Malý, rozsiahly, rôznorodý a krehký región

Tichomorské ostrovné krajiny a územia (PICTS) sú domovom pre 10 miliónov ľudí, ktorí obývajú územie s rozlohou 552 tis. km² obklopené morskou výhradnou hospodárskou zónou s rozlohou 30 mil. km², a to v časti sveta, ktorá je od EÚ najviac vzdialená.

Väčšina z týchto krajín a území patrí do kategórie malých ostrovných štátov, pričom 10 z nich patrí medzi 15 najmenších hospodárstiev sveta, tri krajiny ležia na atoloch s nadmorskou výškou, ktorá je len o málo vyššia ako hladina mora, a ich malé populácie žijú na značne roztrúsených územiach. Ich prírodné, finančné, inštitucionálne a ľudské zdroje sú obmedzené, pričom kvalifikované ľudské zdroje dosť migrujú a náklady na poskytovanie služieb a dovoz tovarov sú veľmi vysoké. Mnohé ekonomiky v tomto regióne do značnej miery závisia od príjmov pochádzajúcich z využívania prírodných zdrojov, ako sú napr. povolenia na rybolov predávané zahraničným plavidlám. Verejný sektor má dominantné postavenie,

⁶ Dohoda z Cotonou bude platná do roku 2020 a upravuje politickú a rozvojovú spoluprácu a obchodné vzťahy medzi EÚ a 79 africkými, karibskými a tichomorskými štátmi označovanými ako „štáty AKT“.

v niektorých krajinách je však verejná správa slabá, pričom súkromný sektor má obmedzený prístup k financovaniu a úspory z rozsahu sa dosahujú len veľmi ťažko. V dôsledku izolovanosti a obmedzených príležitostí na obchod sa tieto krajiny ocitli na okraji globálnej ekonomiky. Významnou výzvou z hľadiska rozvoja je závislosť tichomorských ostrovných krajín a území od pomoci a jej roztrieštenosť.

Východný Timor, ktorý sa zotavuje z konfliktu a je len čiastočne integrovaný do inštitucionálnych štruktúr Fóra tichomorských ostrovov (PIF), sa v súčasnosti usiluje o vstup do Združenia národov juhovýchodnej Ázie (ASEAN) a čelí podobným štrukturálnym problémom ako mnohé iné rozvojové krajiny. Tichomorské zámorské krajiny a územia (ZKÚ) dosahujú miery rozvoja, ktoré sa približujú priemeru EÚ, a usilujú sa o väčšiu integráciu v rámci regiónu.

Papua-Nová Guinea spolu s Fidži zaberajú 88,6 % pevninskej rozlohy, vytvárajú 70 % HDP regiónu a žije v nich 74,5 % celkovej tichomorskej populácie. Kým Fidži, kde od roku 2006 stále nie je žiadna ústavná vláda, pomaly napreduje v rámci prechodu na demokraciu, Papua-Nová Guinea má v úmysle investovať do verejnej správy, aby mohla v plnom rozsahu využiť veľké množstvo prírodných a ľudských zdrojov a svoj formujúci sa, aj keď do značnej miery zahranične vlastnený, podnikateľský sektor.

2.2. Výsledky v oblasti rozvoja a účinky zmeny klímy

Skutočné bohatstvo Tichomoria spočíva v jeho jedinečnej biodiverzite a v jeho bohatých ekosystémoch, ktoré majú pre život miestnych obyvateľov veľký význam. Najdôležitejšími miestami z hľadiska biodiverzity sú ostrovy východnej Melanézie, Nová Kaledónia a Polynézia-Mikronézia.

Morské zdroje však poškodzuje znečisťovanie, ich prílišné využívanie, zmeny habitatu a invazívne živočíšne druhy. Tropickým lesom hrozí odlesňovanie a degradácia.

V tomto regióne sú ľudia často vystavení nebezpečenstvu a následkom prírodných hrozieb, ktoré sú schopné napáchať značné škody na ľudských životoch aj majetku.

Environmentálna a sociálna rovnováha je ohrozovaná aj demografickými tlakmi. Rýchlo sa rozrastajúca a mladá populácia potrebuje vzdelanie, zamestnanie a možnosti na získanie príjmov. Hoci migrácia kvalifikovaných pracovných síl je hlavnou prekážkou rozvoja, remitencie tvoria významnú súčasť viacerých tichomorských ekonomík. V Austrálii, na Novom Zélande a v ďalších krajinách v súčasnosti žijú veľké komunity pôvodom z tichomorských ostrovov.

S výnimkou Fidži (po štátnom prevrate v roku 2006) sa v tichomorskom regióne väčšinou dodržiavajú demokratické zásady a ľudské práva. Tichomorské štáty však ratifikovali len málo dohovorov o ľudských právach a vyznačujú sa veľkým výskytom násilia založeného na rodovej príslušnosti a nízkou mierou účasti žien na rozhodovacích procesoch.

Tichomorské krajiny sa pomaly zotavujú z celosvetovej krízy, a to okrem iného aj vďaka pretrvávajúcemu silnému hospodárskemu rastu v Ázii. Súkromný sektor je aj naďalej len málo odolný. V roku 2010 bol zaznamenaný priemerný hospodársky rast na úrovni 0,8 % a podľa očakávaní by mal v roku 2011 dosiahnuť úroveň 1,7 %, pričom v roku 2012 by mal byť naďalej slabý, s výnimkou krajín bohatých na zdroje (Papua-Nová Guinea, Šalamúnove ostrovy a Nauru) a Vanuatu. Očakáva sa rast cestovného ruchu a oživenie tokov remitencií. Rast ohrozuje predovšetkým inflácia poháňaná vysokými cenami palív a potravín. Zvýšenie

verejných výdavkov vo Východnom Timore, ktoré bolo kryté príjmami z ropy, viedlo k 9,5 % nárastu HDP v roku 2010, pričom v rokoch 2011 a 2012 sa očakáva zrýchlenie rastu. Pre väčšinu tichomorských krajín však bude výzvou makroekonomická stabilita a zásadnú úlohu zohrá udržateľný vývoj úrovne zadlženosti.

Kým Papua-Nová Guinea pri plnení všetkých miléniových rozvojových cieľov zaostáva, ostatné krajiny napredujú v oblasti znižovania detskej úmrtnosti a v prípade ostatných cieľov dosahujú nerovnomerný pokrok. Východný Timor dosahuje v rámci plnenia miléniových rozvojových cieľov zmiešané výsledky. Na jednej strane bol dosiahnutý značný pokrok v oblasti znižovania chudoby, ale na druhej strane zostávajú ukazovatele týkajúce sa zdravia a výsledky v oblasti dodržiavania zdravotných noriem slabé, pretože pre väčšinu obyvateľstva nie je zaistená dostatočná úroveň potravinovej bezpečnosti.

Hlavným problémom je prístup k energiám. Malé ostrovné štáty v Tichomorí do značnej miery závisia na dovoze ropných produktov, ktoré sú hlavným zdrojom energie. Nestabilné ceny na medzinárodných trhoch a náklady na dopravu výrazne zaťažujú národné rozpočty a zvyšujú prevádzkové náklady verejnoprospešných zariadení aj podnikateľských subjektov, v dôsledku čoho sa zvyšujú ceny potravín a elektrickej energie. Alternatívnu formu výroby energie predstavujú technológie na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov. Z pohľadu energetickej bezpečnosti sú však pre väčšinu obyvateľov Tichomoria čoraz väčším ohrozením jednak zmeny v súvislosti s dodávkou energie (dostupnosť a prístupnosť), ako aj zmeny v rámci dopytu po nej (cenová dostupnosť). To viedlo k tomu, že v roku 2009 bol vytvorený akčný rámec pre energetickú bezpečnosť v Tichomorí. K elektrickej energii má prístup približne len 30 % obyvateľov žijúcich v mestských oblastiach, pričom v niektorých krajinách je to menej ako 25 % (Papua-Nová Guinea, Šalamúnove ostrovy a Vanuatu) a v ostatných je to viac ako 95 % (Cookove ostrovy, Guam, Nauru, Niue, Severné Mariány, Samoa, Tonga, Tokelau a Tuvalu).

Zmena klímy vplýva na Tichomorie už desaťročia, pričom prináša častejší výskyt a väčšiu intenzitu prírodných hrozieb, ako sú tropické cyklóny a záplavy. Zvyšovanie morskej hladiny, prenikanie morských vôd a pobrežná erózia vedú k tomu, že sa zmenšujú obývatel'né plochy, je ohrozená infraštruktúra a poškodzuje sa akvakultúra, pričom sú zasiahnuté dodávky pitnej vody aj poľnohospodárstvo. Pre väčšinu tichomorských ostrovných krajín a území je aj naďalej veľkou výzvou prístup k čistej vode a základným hygienickým zariadeniam, čo vážne ohrozuje zdravie najmä žien, detí a komunit žijúcich na vzdialenejších ostrovoch. Stúpajúce teploty vôd a zvýšenie kyslosti oceánov ešte viac zaťažujú aj tak dosť narušenú biodiverzitu a ekosystémy, a to najmä v prípade koralových útesov, čo prispieva k ďalšiemu rastu ohrozenia v dôsledku zmeny klímy. Na veľkých ostrovoch ovplyvňuje zmena klímy pevninské oblasti, kde spôsobuje intenzívnejšie suchá, zosuvy pôdy či záplavy. Prispôsobenie sa zmene klímy, a to aj prostredníctvom ekosystémových prístupov, môže prispieť k zlepšeniu poskytovania služieb, prístupu k energii z obnoviteľných zdrojov a pripravenosti na katastrofy. Preto môže byť hlavným motorom rozvoja vo všetkých tichomorských krajinách. Pri znižovaní rizika katastrof prostredníctvom ochrany ekosystémov sa využíva ako súčasť riešenia samotná príroda. Opatrenia na prispôsobenie sa zmene klímy môžu navyše prispieť aj k pripravenosti na katastrofy, ktoré so zmenou klímy priamy nesúvisia.

Papua-Nová Guinea má stále rozsiahle pôvodné dažďové pralesy, ich plocha sa však rýchlo zmenšuje, čo spôsobuje viacero faktorov, medzi ktoré patria aj aktivity, ktoré mnohí považujú za nezákonnú ťažbu dreva. Táto krajina by mohla napomôcť celosvetové úsilie zamerané na zmiernenie zmeny klímy tak, že by prostredníctvom zlepšenia správy lesov a predpisov

upravujúcich využívanie pôdy vykročila na ceste smerom k udržateľnému lesnému hospodárstvu.

Zmena klímy je spúšťačom reťazca navzájom poprepájaných dosahov, a to aj pokiaľ ide o otázku bezpečnosti a rodovú otázku. Bezpečnostná rada OSN upozornila na skutočnosť, že strata územia v dôsledku zvýšenia hladiny morí, a to najmä v prípade malých a nízko položených štátov, by mohla mať bezpečnostné dosahy⁷. Európska únia zdôraznila, že zmena klímy má významné bezpečnostné implikácie, pretože je „znásobovačom hrozieb“, ktorý zhoršuje územné spory, zvyšuje ceny potravín a energií a vytvára migračné tlaky a spôsobuje dezertifikáciu⁸. Na druhej strane, vzhľadom na to, že zmena klímy môže mať iné účinky na ženy a iné na mužov, ministri z tichomorského regiónu potvrdili, že v záujme vytvorenia účinnejších stratégií boja proti zmene klímy je nutné lepšie zohľadňovať vedomosti, skúsenosti a priority žien. Títo ministri uznali, že rodová nerovnosť a porušovanie ľudských práv znižujú schopnosť jednotlivých krajín riešiť dosahy zmeny klímy a vyzvali vlády tichomorských štátov, aby naplnili svoje záväzky v tejto súvislosti⁹.

Dosahy zmeny klímy, ktoré by sa mali podľa prognóz zintenzívňovať, narúšajú výsledky dosiahnuté v rámci rozvoja, podkopávajú spravodlivý a trvalo udržateľný rast a komplikujú dosahovanie miléniových rozvojových cieľov v tichomorskom regióne. Celé krajiny by sa mohli stať neobývateľnými či dokonca zmiznúť zo zemského povrchu, čo spôsobí migráciu a hromadné vysídľovanie obyvateľstva.

2.3. Opatrenia tichomorských štátov zamerané na riešenie výziev v oblasti rozvoja

Obyvatelia tichomorských ostrovov musia riešiť štrukturálne problémy už celé stáročia. Ostrovné krajiny a územia v tejto časti sveta postupom času našli vnútroštátne riešenia a často spojili sily na regionálnej úrovni v takých oblastiach, ako je napr. politická spolupráca, financie, rozvoj, rybné hospodárstvo, bezpečnosť, presadzovanie práva, ľudské práva, životné prostredie, energetika, sociálne a kultúrne záležitosti, doprava, infraštruktúra, výskum, telekomunikácie atď.

Tieto krajiny a územia takisto začali riešiť problematiku zmeny klímy. S cieľom prispôbiť sa zvyšovaniu hladiny morí vysadili opäť mangrovy, začali chrániť koralové útesy, vybudovali morské hrádze, vodojemy a odsolovacie zariadenia, vypestovali nové odrody, podporili diverzifikáciu plodín, resp. premiestnili infraštruktúru a obyvateľstvo. Niektoré krajiny integrujú do svojich komplexov adaptačných opatrení aj migráciu. Regionálna spolupráca je pozoruhodná. Ostrovy a územia v Mikronézii sú napríklad zapojené do súťaže „*Micronesia Challenge*“, v rámci ktorej je cieľom do roku 2020 uchovať v pôvodnej podobe 30 % blízkych pobrežných vôd a 20 % lesného porastu. Okrem toho existujú aj komplexné regionálne rámce opatrení v oblasti boja proti zmene klímy a znižovania rizika katastrof a riadenia rizík.

V regióne pôsobí rastúce, avšak stále malé množstvo darcov pomoci a partnerov podporujúcich jeho rozvoj. Najdôležitejšími darcami pomoci poskytovanej na bilaterálnom

⁷ Otvorená diskusia Bezpečnostnej rady OSN na tému: „Udržiavanie medzinárodného mieru a bezpečnosti: dosahy zmeny klímy“ (júl 2011) – <http://www.un.org/News/Press/docs/2011/sc10332.doc.htm>.

⁸ Závery Rady o diplomacii EÚ v oblasti klímy (3106. zasadnutie Rady pre zahraničné veci – 18.7.2011).

⁹ Ministerský seminár o zmene klímy zorganizovaný v súvislosti so štvrtou schôdzkou ministrov tichomorských krajín na tému Ženy v Tichomorí (júl 2011).

základe sú Austrália a Nový Zéland, členovia Fóra tichomorských ostrovov (PIF). Hlavným multilaterálnym partnerom je Ázijská rozvojová banka. V severnom Tichomorí sú osvedčeným nástrojom dohovy o voľnom pridružení k USA (tzv. „*US Compacts*“). Čoraz väčší objem pomoci Tichomoriu poskytujú Taiwan, Japonsko a Kórea a význam Číny v tomto regióne neustále rastie. Intenzívnejšie sa tu angažujú aj ďalší bilaterálni a multilaterálni partneri.

Čelní predstavitelia tichomorských štátov sa zapojili do iniciatívy zameranej na posilnenie koordinácie v oblasti rozvoja, ktorá bola vyhlásená v austrálskom meste Cairns v roku 2009 (tzv. „*Cairns Compact*“) a ktorá by mala pre darcov pomoci znížiť roztrieštenosť pomoci, uľahčiť jej riadenie a zvýšiť jej účinnosť, a to vďaka širšiemu využívaniu vnútroštátnych systémov jednotlivých krajín, systému viacročných záväzkov financovania, spojeniu finančných zdrojov, delegovaniu činností v súvislosti s realizáciou pomoci a spoločnej analýze. Sekretariát Fóra tichomorských ostrovov (PIF) v spolupráci s partnermi poskytujúcimi rozvojovú pomoc vypracoval plán, ktorého cieľom je posilniť kvalitu správy verejných výdavkov, verejné obstarávanie, zodpovednosť a systémy monitorovania v členských krajinách PIF, aby vnútroštátne systémy týchto krajín mohli byť vo väčšej miere využívané na poskytovanie oficiálnej rozvojovej pomoci (ODA), a to aj prostredníctvom priamej podpory rozpočtov, pod podmienkou, že budú splnené príslušné kritéria oprávnenosti.

V roku 2011 čelní predstavitelia tichomorských štátov opätovne zdôraznili, že zmena klímy je najväčšou hrozbou pre ich región a taktiež upozornili, že budú potrebné finančné prostriedky na prispôsobenie sa tejto zmene. V záujme lepšieho prístupu týchto krajín k finančným zdrojom poskytovaným na riešenie dosahov zmeny klímy a v záujme kvalitnejšieho hospodárenia s týmito zdrojmi zaznelo na zasadnutí ministrov hospodárstva členských krajín Fóra tichomorských ostrovov (PIF) odporúčanie, že spôsoby financovania by sa mali opierať o zásady účinnosti pomoci a že zmena klímy by mala nájsť svoje miesto aj vo vnútroštátnych rozpočtoch a rozvojových plánoch, aby sa vnútroštátne systémy mohli využiť vždy, keď je to možné a predovšetkým v súvislosti s podporou rozpočtov, ako najúčinnnejšie štruktúry na realizáciu pomoci.

3. POSILNENIE SPOLUPRÁCE EÚ A TICHOMORIA V OBLASTI ROZVOJA A ZMENY KLÍMY

Európska únia má v rámci svojej vonkajšej činnosti k dispozícii široký diapazón politík a nástrojov, ktoré sú v súvislosti s Tichomorím veľmi relevantné. Únia by sa mala pri využití siete delegácií EÚ a svojich kapacít na ústredí súdržným spôsobom angažovať v tomto regióne a na multilaterálnej úrovni, resp. v rámci medzinárodných rokovaní či vzťahov s inými partnermi účinnejšie podporovať hodnoty EÚ a presadzovanie cieľov, ktoré sú pre Tichomorie a Úniu spoločné. Koordinované iniciatívy za účasti celej Únie, ktoré by zohľadňovali priority tichomorských štátov, by posilnili pridanú hodnotu vonkajšej činnosti EÚ.

V oznámení Komisie o Programe zmien¹⁰ a v oznámení o budúcnosti rozpočtovej podpory¹¹ sa navrhoval posilnený rámec politík na účely dosiahnutia cielenejšej a účinnejšej rozvojovej spolupráce EÚ, a v rámci toho širšie využívanie vnútroštátnych systémov jednotlivých krajín a rozpočtovej podpory, vždy keď je to možné, pri súčasnom nadviazaní posilneného

¹⁰ Zvyšovanie vplyvu rozvojovej politiky EÚ: program zmien, KOM(2011) 637, 13.10.2011.

¹¹ Budúci prístup k rozpočtovej podpore EÚ pre tretie krajiny, KOM(2011) 638, 13.10.2011.

politického dialógu zameraného na dosahovanie lepších výsledkov a dobrú správu vecí verejných.

Objem pomoci, ktorá sa tichomorským krajinám a zámorským krajinám a územiám (ZKÚ) v tejto oblasti poskytuje v súvislosti s rozvojom a zmenou klímy z rozpočtu EÚ a z Európskeho rozvojového fondu (ERF) sa značne zvýšil, pričom v období rokov 2008 až 2013 dosiahol úroveň približne 785 mil. EUR¹².

Štrukturálne limity tichomorských ostrovných krajín a území spôsobujú, že ide o veľmi špecifických príjemcov rozvojovej pomoci EÚ, ktorá je pre tento región mimoriadne dôležitá, pričom tieto limity stavajú pred EÚ rad navzájom prepojených úloh:

- zvýšenie podielu finančných prostriedkov viazaných pre tento región prostredníctvom posilnenia a doplnenia oficiálnej rozvojovej pomoci (ODA) o značný objem prostriedkov určený na opatrenia v súvislosti so zmenou klímy, ktoré by sa oznámili v rámci medzinárodných rokovaní, ako aj uľahčenie získavania investičných prostriedkov z iných zdrojov,
- prehĺbenie politického dialógu a prispôsobenie mechanizmov realizácie pomoci tak, aby sa v kontexte limitov a špecifik tichomorských partnerov mohli účinnejšie vykonávať reformy a uľahčiť absorpcia zvýšeného objemu pomoci,
- posilnenie koordinácie a dosiahnutie menšej fragmentárnosti pomoci v tichomorskom regióne,
- zlepšenie koordinácie na pôde OSN, a to najmä pokiaľ ide o otázku zmeny klímy,
- zabezpečenie, aby aj iné politiky než politika v oblasti rozvoja, prispievali k obnovenému rozvojovému partnerstvu medzi EÚ a Tichomorím, aby hospodársky rast bol sprevádzaný dobrou správou vecí verejných, udržateľnosťou a spoločnou zodpovednosťou za verejné statky.

3.1. Väčšia finančná angažovanosť

Z pohľadu potrieb tichomorského regiónu sú finančné prostriedky EÚ spravované Komisiou obmedzené. Je potrebné, aby členské štáty EÚ prijali finančné záväzky na bilaterálnej úrovni, ktoré by boli zamerané predovšetkým na problematiku zmeny klímy. V nadväznosti na spoločné vyhlásenie AKT – EÚ o zmene klímy¹³ Komisia a sekretariát Fóra tichomorských ostrovov (PIF) predstavili spoločnú iniciatívu¹⁴. V súčasnosti tichomorské krajiny, členské štáty a inštitúcie EÚ pracujú na akčnom pláne zameranom na dosiahnutie cieľov tejto spoločnej iniciatívy, na základe ktorého by sa mala EÚ koordinovane angažovať v tichomorskom regióne a ktorý by mal zlúčiť prostriedky dostupné v rámci oficiálnej rozvojovej pomoci (ODA) a dodatočné zdroje určené na opatrenia v súvislosti so zmenou klímy, a to aj prostredníctvom vytvorenia predpokladov pre investičné financovanie.

¹² Ide o cca 730 mil. EUR z 10. ERF (z toho 70 mil. EUR pre ZKÚ) a o približne 56 mil. EUR z rozpočtu EÚ.

¹³ <http://www.gcca.eu/usr//Joint-Declaration-PIFS-EU-2008.pdf>

¹⁴ <http://www.gcca.eu/usr//Protocole-d-entente-Signe-a-Strasbourg.pdf>

Popri podpore činností v súvislosti so zmenou klímy a podpore inštitucionálneho rozvoja môžu geografické a tematické programy EÚ taktiež zabezpečiť tichomorským ostrovným krajinám a územiám prístup k dodatočným zdrojom financovania určeného na opatrenia v súvislosti so zmenou klímy (z Kodanského zeleného klimatického fondu, podnikateľského sektora, z trhu s uhlíkom atď.)

Na stanovenie priorít spolupráce sa bude aj naďalej využívať predovšetkým rámec tvorby programov a politický dialóg. Európska únia by v súčinnosti s ostatnými darcami pomoci aj naďalej mala napomáhať úsilie tichomorských ostrovných krajín a území zamerané na zlepšenie národných plánov rozvoja a odvetvových politík, aby podporila rozvoj orientovaný na výsledky a stratégie v oblasti prispôsobenia sa zmene klímy a zmierňovania jej následkov, a to pri súčasnom zabezpečení riadneho hospodárenia so zvýšeným objemom pomoci a uplatňovania trvalo udržateľných postupov.

3.2. Metódy poskytovania pomoci vhodné pre tichomorský región

V oznámení Komisie o Programe zmien sa navrhuje, aby sa spolupráca EÚ viac sústredila, a to na maximálne tri odvetvia, s cieľom maximalizovať jej výsledky a dosah. Aj keď sústredenie sa na dva či tri sektory môže byť opodstatnené v prípade väčších ostrovných krajín, v prípade menších ostrovov by sa mala spolupráca sústrediť len na jedno odvetvie.

Štrukturálne limity tichomorských ostrovných krajín a území si vyžadujú, aby sa im prispôbili metódy poskytovania pomoci, v dôsledku čoho by sa malo obmedziť využívanie projektového prístupu, ktorý má tendenciu nadmerne zaťažovať ich malé administratívne kapacity.

Na dosiahnutie trvalo udržateľných výsledkov sú vhodnejšie odvetvové programy a podpora rozpočtov, pretože tieto nástroje sú zladené s národným plánmi rozvoja a odvetvovými stratégiami, a prostredníctvom politických dialógov a pravidelného hodnotenia ich plnenia prispievajú k lepšej realizácii opatrení a prinášajú kvalitnejšie výsledky v inštitucionálnej a regulačnej oblasti. V súvislosti s rozpočtovou podporou v Novej Kaledónii, na Pitcairne, v Samoe, na Šalamúnových ostrovoch a na Tonge, Tuvalu a Vanuatu bolo prínosné stanovenie kvalitných národných plánov rozvoja a odvetvových stratégií, posilnenie oblasti správy verejných financií a dodržiavanie správneho makroekonomického rámca.

Tichomorskú regionálnu spoluprácu financovanú z prostriedkov EÚ podporujú dobre fungujúce regionálne organizácie, ktoré majú politickú podporu svojich členských štátov a sú finančne a odborne dobre vybavené. Európska únia, rovnako ako ostatní darcovia pomoci, nadväzuje prostredníctvom dohôd o poskytnutí príspevku na strategické pracovné programy týchto organizácií a účinné monitorovacie systémy zamerané na výsledky.

V prípadoch, keď nie sú splnené kritériá oprávnenosti umožňujúce použitie iných metód, bude pomoc EÚ naďalej realizovaná prostredníctvom projektov a bude podporovať iniciatívy organizácií občianskej spoločnosti a podnikateľských združení, ako aj niektoré samostatné infraštruktúrne projekty atď.

3.3. Rozvoj kapacít a efektívnosti

Mnoho verejných správ tichomorských krajín má obmedzené štrukturálne kapacity, čo ovplyvňuje ich schopnosť zlepšiť odvetvové politiky a správu verejných financií, resp. zohľadnenie problematiky zmeny klímy v rozvojových stratégiách. Pri riešení týchto problémov musia zohrať kľúčovú úlohu regionálne organizácie. Európska únia by mala

naďalej podporovať regionálne organizácie, ktoré poskytujú svojim členom pomoc v oblasti tvorby, plánovania a vykonávania politík, ako aj v oblasti riadenia pomoci a jej realizácie, a to najmä pokiaľ ide o problematiku prispôsobenia sa zmene klímy a jej zmiernenia. Takisto by sa mali podporovať partnerstvá medzi EÚ a Tichomorím, ktoré slúžia na transfer osobitných odborných znalostí a na podporu inštitucionálneho rozvoja.

3.4. Lepšia koordinácia v rámci EÚ, ako aj s ostatnými partnermi

Skutočnosť, že členské štáty sú v tichomorskom regióne zastúpené len v obmedzenom rozsahu, uľahčuje hľadanie možností, pokiaľ ide o celoeurópske vytváranie programov a zlúčenie prostriedkov vyčleňovaných na účely rozvoja a opatrenia v súvislosti so zmenou klímy. Pokiaľ ide o koordináciu s partnerskými krajinami mimo EÚ, ku komplexnej a čoraz dôkladnejšej koordinácii dochádza v rámci spolupráce s Austráliou a Novým Zélandom, v rámci ktorej sa uplatňuje rozdelenie úloh a aj ich obojsmerné delegovanie. Toto umožňuje optimálne využitie komparatívnych výhod partnerov a môže slúžiť ako vzor, ktorý by mohli nasledovať aj iní partneri mimo EÚ. Austrália je prvým neeurópskym darcom pomoci, s ktorým EÚ uzatvorila dohodu o mechanizmoch delegovania v súvislosti so spoluprácou v oblasti poskytovania pomoci, čo umožnilo austrálskej agentúre pre rozvojovú pomoc *AusAid* a Komisii navzájom zúročiť odborné znalosti druhého partnera a dosiahnuť v rámci realizácie pomoci významné výsledky.

3.5. Lepšia koordinácia na pôde OSN v rámci problematiky zmeny klímy

Spolupráca tichomorského regiónu a EÚ v oblasti zmeny klímy, ktorá sa postupne od podpísania spoločného vyhlásenia v roku 2008 a predstavenia spoločnej iniciatívy v roku 2010 úspešne rozvíja, viedla k uplatňovaniu spoločného prístupu týkajúceho sa tichomorských ostrovných štátov, Aliancie malých ostrovných štátov (AOSIS) a malých ostrovných rozvojových štátov v rámci Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy (UNFCCC). Tichomorské ostrovné štáty a EÚ by mali ďalej podporovať spoločné postoje v otázkach prispôsobenia sa zmene klímy a zmiernenia jej následkov prostredníctvom regionálnych inštitúcií.

Počas rokovaní v Durbane o Rámcovom dohovore OSN o zmene klímy dosiahli najmenej rozvinuté krajiny, Aliancia malých ostrovných štátov a EÚ zhodu v tom, že je potrebný ambiciózny výsledok, čo vyjadrili aj v spoločnom vyhlásení. Európska únia by mala pracovať na posilnení tohto spojenectva s uvedenými krajinami a štátmi, aby tak zvýšila tlak na ostatných partnerov v rámci rokovaní, aby sa aj oni usilovali o ambicióznejší výsledok, pokiaľ ide o zmiernenie zmeny klímy a prispôbenie sa jej následkom.

4. PODPORA SÚDRŽNOSTI SÚBORU POLITÍK EÚ UPLATŇOVANÝCH V TICHOMORSKOM REGIÓNE

Európska únia na základe Dohody z Cotonou a skúseností získaných počas uplatňovania stratégie pôsobenia EÚ v tichomorskom regióne pracuje na integrovanejšej politike a súbore nástrojov v oblasti vonkajšej činnosti zameranej na tento región, ako aj na súdržnejšom politickom programe pre Tichomorie, a to so zreteľom na programový cyklus 2014 – 2020.

Spolupráca v oblasti obchodu a rybného hospodárstva, ako aj v oblasti výskumu a vysokoškolského vzdelávania môže taktiež významne prispieť k posilneniu súdržnosti politík v EÚ v tomto regióne.

- Spolupráca EÚ a tichomorského regiónu v oblasti obchodu je významná. Na základe dočasnej dohody o partnerstve uzatvorenej s Papuou-Novou Guineou a Fidži, ako aj návrhov iných krajín, ktoré ponúkli umožnenie prístupu na svoje trhy, bude EÚ ďalej pracovať na komplexnej dohode o obchode a rozvoji, ktorá by sa mala uzatvoriť so všetkými krajinami v tomto regióne, keďže čelní predstavitelia tichomorských krajín pripisujú úspešnému ukončeniu rokovaní o dohode o hospodárskom partnerstve v roku 2012 vysokú prioritu. Alternatívnym riešením je, že by tichomorské krajiny patriace do skupiny AKT pristúpili k dočasnej dohode o partnerstve, ktorá to výslovne umožňuje.
- Spolupráca EÚ a tichomorského regiónu v oblasti rybného hospodárstva je založená na značnej finančnej podpore poskytovanej z ERF, na troch bilaterálnych partnerských zmluvách upravujúcich túto oblasť, ako aj na multilaterálnej spolupráci v oblasti rybného hospodárstva, ktorá sa uskutočňuje v rámci Komisie pre rybolov v západnom a strednom Tichomorí. Európska únia zintenzívňuje svoje úsilie zamerané na podporu rozvoja trvalo udržateľného rybného hospodárstva a na boj proti nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu. Malo by sa posilniť spoločné úsilie tichomorského regiónu a EÚ v rámci uvedenej Komisie pre rybolov zameraného na dobrú správu rybného hospodárstva. Mohlo by sa zvážiť vytvorenie komplexnej stratégie rybného hospodárstva v Tichomorí, ktorá by sa realizovala pri účinnom využití nástrojov EÚ (rybné hospodárstvo, rozvoj, životné prostredie a výskum).
- Európska únia prostredníctvom rámcového programu pre výskum posilňuje svoje výskumné kapacity zamerané na tichomorskú problematiku, podporuje tichomorské výskumné iniciatívy a rozvíja spoluprácu medzi výskumnými partnermi z EÚ a Tichomoria.
- Program Erasmus Mundus taktiež poskytuje príležitosti na spoluprácu v oblasti vysokoškolského vzdelávania.

Európska únia pokračuje v začleňovaní problematiky ľudských práv, podpory demokracie a dobrej správy vecí verejných do súboru svojich politík uplatňovaných v tichomorskom regióne.

- Európska únia posilňuje spoluprácu s partnermi s podobným zmysľaním zameranú na podporu ratifikácie a vykonávania dohovorov o ľudských právach a Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu zo strany všetkých krajín tichomorského regiónu. Osobitnú pozornosť venuje aj riešeniu takých problémov tohto regiónu, ako je násilie založené na rodovej príslušnosti a veľmi nízka miera účasti žien na rozhodovacích procesoch.
- Európska únia naďalej v prípade potreby vysielala volebné pozorovateľské misie a v spolupráci s partnermi s podobným zmysľaním pracuje na vytvorení koordinovanej stratégie pre návrat Fidži k demokracii, ako aj na podpore zmierenia v Tichomorí a iniciatív v oblasti predchádzania konfliktom v tomto regióne.
- Európska únia bude aj naďalej podporovať tichomorské ostrovné krajiny a územia v rámci ich úsilia o posilnenie administratívnych systémov, a to aj v oblasti riadenia životného prostredia a zdrojov, pričom bude okrem iného podporovať dodržiavanie medzinárodnej iniciatívy pre transparentnosť v ťažobnom priemysle (EITI).

V záujme lepšej integrácie problematiky zmeny klímy do svojho súboru politík Európska únia vypracuje v tejto súvislosti komplexnú stratégiu diplomacie v Tichomorí, ktorá aktérom EÚ, členským štátom a ich diplomatickým zborom bude pomáhať pri riešení problematiky zmeny klímy na všetkých politických úrovniach, pri realizácii opatrení zameraných na boj proti zmene klímy, a aj pokiaľ ide o súvislosť medzi zmenou klímy a medzinárodnou bezpečnosťou v tichomorskom regióne.

5. ODPORÚČANÉ OPATRENIA

Európska únia sa v tichomorskom regióne angažuje realizáciou svojich politík, pričom je tam aj vplyvným rozvojovým partnerom. V situácii, keď sú zdroje čoraz obmedzenejšie, je nevyhnutné, aby sa efektívnosť a účinnosť opatrení EÚ posilnila takým spôsobom, že úsilie sa sústreďí na oblasti, v ktorých EÚ dosahuje zásadné výsledky a prináša vysokú pridanú hodnotu, a že sa na realizáciu pomoci použijú účinné mechanizmy.

- (1) Pravidelný politický dialóg EÚ s tichomorskými ostrovnými krajinami a územiai, regionálnymi organizáciami Tichomoria a s partnermi s podobným zmýšľaním by mal rozvíjať spoločné pozície, aby sa zabezpečilo, že Charta a rezolúcie OSN sa budú dodržiavať na celom svete a že konflikty sa budú celosvetovo riešiť trvalo udržateľným a mierovým spôsobom, a taktiež v záujme zlepšenia spolupráce v oblasti rozvoja a zmeny klímy, a to predovšetkým v rámci Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy (UNFCCC).
- (2) Do roka 2012 by všetky tichomorské krajiny okrem prídeltu z ERF na obdobie rokov 2008 až 2013 mali dostať dodatočné prostriedky z EÚ na opatrenia v oblasti zmeny klímy, pričom niektoré z nich dostanú prostriedky v rámci iniciatívy týkajúcej sa miléniových rozvojových cieľov. V rámci tvorby programov v súvislosti s rozvojovou spoluprácou EÚ na obdobie rokov 2014 až 2020 Európska služba pre vonkajšiu činnosť spolu s Komisiou predložia členským štátom EÚ alternatívy spoločných programov v Tichomorí a návrh celoeurópskeho mechanizmu, ktorý umožní kombinovanie zdrojov EÚ a bilaterálnych zdrojov s ďalšou podporou určenou na prispôsobenie sa zmene klímy a jej zmiernenie.
- (3) Pomoc EÚ určená na zmierňovanie následkov zmeny klímy, a to najmä v prípade pomoci pre Papuu-Novú Guineu a Šalamúnove ostrovy, by mala podporovať synergiu medzi iniciatívou súvisiacou s vynútiteľnosťou práva, správou a obchodom v lesnom hospodárstve (FLEGT) a iniciatívou týkajúcou sa znižovania emisií z odlesňovania a degradácie lesov v rozvojových krajinách (REDD).
- (4) Pomoc EÚ určená pre tichomorské ostrovné krajiny a územia by sa mala poskytovať čo najvhodnejšími spôsobmi vrátane podpory rozpočtov či kombinácie viacerých spôsobov poskytovania podpory, pričom by sa malo vychádzať z posúdenia okolností v jednotlivých prípadoch. V rámci nových usmernení týkajúcich sa rozpočtovej podpory EÚ, ktoré navrhuje Komisia, budú zohľadnené potreby a špecifiká malých ostrovných rozvojových štátov a zámorských krajín a území.
- (5) Európska únia by mala podporovať zásady účinnosti pomoci v súlade so závermi a záväzkami prijatými na fóre na vysokej úrovni v Pusane vrátane del'by práce a spoločnej tvorby programov, ako aj delegovania úloh v rámci spolupráce s tichomorskými partnermi s podobným zmýšľaním. Európska únia by sa mala snažiť spolupracovať s ostatnými darcami na odvetvovej úrovni, prostredníctvom

spoločných programov zameraných na podporu politik partnerských štátov, a to pri použití spoločných ukazovateľov, kritérií uvoľňovania pomoci, preskúmania a politického dialógu s partnerskými vládami.

- (6) Na základe usmernení zo zasadnutí ministrov hospodárstva členských krajín Fóra tichomorských ostrovov (PIF) a v súlade s iniciatívou zameranou na posilnenie koordinácie v oblasti rozvoja (tzv. „*Cairns Compact*“) by sa mala EÚ usilovať o to, aby v spolupráci s ostatnými partnermi vypracovala metodológiu na zlepšenie prístupu tichomorských ostrovov k zdrojom financovania poskytovaného v súvislosti so zmenou klímy, ako aj metodológiu hospodárenia s týmito finančnými zdrojmi, pričom by ju mala realizovať v rámci pilotnej fázy, aby sa dala následne použiť v prípade všetkých krajín tichomorského regiónu.
- (7) Európska únia by mala spolupracovať s ostatnými darcami v odvetviach súvisiacich s miléniovými rozvojovými cieľmi, na ktoré zmena klímy osobitne vplyva (napr. pitná voda, hygienické zariadenia a energia z obnoviteľných zdrojov). EÚ by mala podporovať iniciatívy v týchto sektoroch zamerané na podporu ekologického rastu, a to aj prostredníctvom nástroja určeného na rozvoj infraštruktúry tichomorského regiónu.
- (8) Aby nedošlo k preťaženiu kapacít tichomorských partnerských krajín, EÚ by mala podporovať uskutočňovanie spoločných misií s ďalšími partnermi, ktoré by boli koordinované v spolupráci s tichomorskými ostrovnými krajinami a územiami a regionálnymi organizáciami.
- (9) Európska únia by mala podporovať snahy tichomorských zámorských krajín a území zamerané na spoluprácu s ich susedmi, a to aj v súvislosti s výzvou, ktorú predstavuje zmena klímy.
- (10) V záujme čo najväčšej účinnosti pôsobenia delegácií EÚ v Tichomorí Vysoká predstaviteľka spolu s Komisiou posúdia uskutočniteľnosť a dosahy prerozdelenia úloh na základe geografickej blízkosti k tichomorským partnerským krajinám.
- (11) Európska únia by mala aj naďalej zapájať občiansku spoločnosť, miestne orgány, súkromný sektor a výskumnú obec do spolupráce, ktorú uskutočňuje v tichomorskom regióne, a to prostredníctvom podporovania regionálnych sietí a partnerstiev medzi Tichomorím a EÚ, ako aj podporou záujmu verejnosti a diskusie v Európe, pokiaľ ide o otázky, na ktorých máme spoločný záujem s tichomorskými ostrovnými krajinami a územiami a ich obyvateľmi.